

№ 21/1966.

Å l a n d s l a n d s k a p s s t y r e l -
s e s framställning till Ålands landsting med
förslag till landskapslag om landskapets lån
för yrkesstudier.

Landskapsstyrelsen har av vicelanträdet Alarik Häggblom mottagit en
sålydande framställning:

"Till Ålands landskapsstyrelse.

Sedan slutet av 1940-talet har i genomsnitt omkring 200 unga män
och kvinnor årligen emigrerat från Åland. Denna åderlåtning av vårt ö-
rikes befolkning har blivit ett allt överskuggande samhällsproblem,
uppmärksammat av såväl olika myndigheter och organisationer som av fö-
retag och enskilda personer. En mängd åtgärder för att bereda de unga
bättre utkomstmöjligheter i hembygden har också vidtagits, men de har
hittills tyvärr visat sig otillräckliga för att åstadkomma någon nämn-
värd minskning av emigrationen - ehuru de naturligtvis motverkat den
ökade bortflyttning som eljest blivit följden.

Utvecklingen av småindustrin, som man i detta sammanhang främst knu-
tit förhoppningar till, synes möta betydande svårigheter, bland annat
en allt hårdare konkurrens om arbetskraften från rikssvenska företag,
vilka erbjuder högre löner och dessutom ofta kostnadsfri utbildning.
Även inom flera andra näringsgrenar förekommer personalsvårigheter på
Åland på grund av att lönenivån i Sverige är avsevärt högre än här.

Den åländska ungdomen visar glädjande nog stort intresse för högre
yrkesutbildning. Men följden av denna strävan till mera kvalificerade
anställningar blir i många fall, att de unga nödgas emigrera sedan de
fått sin utbildning, ty inom de flesta yrkesområden i landskapet står
blott ett mycket begränsat antal dylika anställningar till buds. Numera
torde det också rätt ofta förekomma att ungdomar, som inte ansett sig
ha ekonomiska möjligheter att här hemma förvärva sin yrkesutbildning,
antar de lockande anbud om lön under utbildningstiden, som företag på
annat håll erbjuder.

Under dessa förhållanden synes det angeläget för landskapmyndigheter-
na att pröva åtgärder, ägnade att kanalisera de ungas utbildning in på
banor, där hembygden faktiskt kan erbjuda acceptabla utkomstmöjligheter.
Sådana åtgärder skulle enligt min mening utgöra ett nödvändigt komple-
ment till det stöd åt företagsamheten, som landskapet redan ger i olika
former och som nu ytterligare torde kunna effektiviseras, dels genom
den i riksdagen anhängiggjorda lagstiftningen om utvecklingsområden och
dels genom användning av medel, som landskapsskatten inom de närmaste
åren kommer att inbringa.

Ett verksamt sätt att främja tillgången på kvalificerad arbetskraft inom områden, som ger möjlighet för de utbildade att stanna kvar på Åland, vore att ställa verkligt kännbara och förmånliga studielån till förfogande för dem, som önskar utbilda sig för dylika yrkesområden men saknar de erforderliga resurserna. Framförallt ligger det ju i kommunernas och företagarnas intresse, att tillräcklig arbetskraft står till förfogande inom landskapet. Därför bör det väl närmast ankomma på dem att taga initiativ till beviljande av dessa studielån. I viss utsträckning har det också redan förekommit att åländska arbetsgivare stött sina anställdas utbildning för mera krävande poster. Våra kommuner har däremot veterligen inte givit understöd för utbildning åt andra än sina egna anställda, och det torde för övrigt vara oklart, om den nuvarande lagstiftningen ger dem behörighet därtill. Men några åboländska och nyländska kommuner har enligt uppgift utgivit allmänna studielån och -bidrag av betydande storlek. Ställer vår kommunallagstiftning hinder i vägen för en sådan verksamhet, bör den givetvis ändras.

Med hänsyn till att i synnerhet våra landskommuners resurser är mycket begränsade och att företagen i landskapet företrädesvis är små, måste det anses påkallat, att också landskapet ger sitt stöd åt låneverksamheten i fråga. En lämplig form härför vore, att landskapet i lag skulle utfästa sig att - inom vissa gränser - bevilja studielån till samma belopp som kommunen eller arbetsgivaren, under förutsättning att deras lånevillkor fyller vissa krav. Man kan nämligen då förutskicka, att lånedleden i främsta rummet skulle ställas till förfogande för sådana unga, som har för avsikt att stanna i hembygden.

Kommunens och arbetsgivarens lånevillkor kunde exempelvis anses godtagbara, ifall räntan är högst 5 % och amorteringen högst 20 % per år samt lånet amorteringsfritt under den normala studietiden. För landskapets studielån vore det måhända skäl att medgiva ännu förmånligare villkor, t.ex. räntefrihet under studietiden och en amorteringstid om 10 år. Därtill kunde stipuleras att de årliga amorteringarna skulle avskrivas, i händelse låntagaren ingått äktenskap och bor kvar inom landskapet. Lånet borde kunna uppsägas i sin helhet och ränta krävas för helta lånetiden, ifall låntagaren tar anställning utom Åland. Liknande villkor har staten föreskrivit i lagen om studielån för avläggande av läkarexamen i utlandet (FFS 284/60 och 551/61).

Lånen skulle givetvis beviljas endast sådana sökande, som inte hemifrån kan påräkna tillräckligt understöd för skolgången och som beflitar sig om sina studier samt förbundit sig att söka plats inom landskapet eller fortsätta i sin tidigare arbetsgivares tjänst. Formaliteterna för

låneverksamheten skulle avsevärt underlättas, om man föreskrev att den kommun eller arbetsgivare, som förordats en ansökan om landskapsstudielån, även vore skyldig att teckna borgen för detta och att för landskapsstyrelsens räkning uppbära räntorna och amorteringarna. - För att särskilja dessa lån från studielån av annan art kunde man ge dem en speciell benämning, t.ex. "studielån för hembygdens yrken".

Då det är av vikt att dessa studielån blir till en verkligt kännbar hjälp och stimulans för utbildningen, borde maximibeloppet för landskapets låneandel utgöra åtminstone 1.000 mk för det första studieåret och 2.000 mk för de följande med 50 % förhöjning för familjeförsörjare. Med tanke på det behov, som kan förutses under de närmaste åren, då större delen av de så kallade stora årskullarna skall förvärva sin yrkesutbildning, borde det årliga anslaget för denna låneverksamhet uppgå till åtminstone 80.000 mk. Tack vare den redan beslutade landskapsskatten bör det också vara möjligt att inom de enskilda medlens ram anslå ett dylikt belopp under de tre närmaste åren. Ett sådant förfarande kan väl också anses sammangå med intentionerna i den motion, vilken ledde till landstingets beslut om uppbärande av skatten.

Skulle det budgeterade låneanslaget visa sig otillräckligt för beviljande av studielån till samma belopp som under året utges av kommunerna och arbetsgivarna, kunde landskapsstyrelsen företaga en procentuell minskning av landskapets samtliga låneandelar detta år eller eventuellt utesluta vissa kategorier sökande, t.ex. dem som studerar första året.

Det finnes säkerligen åtskilliga yrkesområden, som lämpar sig väl för den ovan skisserade långivningen i syfte att motverka emigrations-tendenserna, men jag skall som exempel beröra endast sjöfarten. Här har vi en näring, där våra åländska företag numera kan erbjuda ungefär samma totala förmåner som de rikssvenska. Det har därför blivit allt mera sällsynt att aktiva sjömän emigrerar. Rederierna på Åland sysselsätter för närvarande inemot 1.000 ålänningar och kan bereda plats för några hundratal till. Sjöfarten är sålunda näst lantbruket den utan jämförelse viktigaste näringen på Åland. Åländska sjömän och rederitjänstemän svarade år 1960 för nästan 29 % av samtliga löne- och pensionsinkomster på Åland; för enbart landskommunernas del var detta relationstal t.o.m. något högre. Märkligt nog är ungefär hälften av våra sjömän befäl eller därmed jämställda, medan denna kategori i hela landet utgör endast en tredjedel. Sjömansyrket intar även en särställning så till vida, att den som tar plats hos ett utomåländskt företag ej för den skull behöver flytta härifrån. För närvarande är troligen över 300 på Åland bosatta

sjömän anställda på icke åländska fartyg. Tack vare den åländska rederi-
rörelsens fortgående utveckling föreligger emellertid knappast ens på
längre sikt någon risk för att Ålands handelsflotta ej skulle kunna be-
reda plats för alla ålänningar som önskar välja sjömansyrket. Å andra
sidan är det av betydelse för handelsflottans tillväxt, att ålänningar-
na själva bidrar till dess bemanning så långt möjligt är. - Det är så-
lunda synnerligen angeläget att våra ynglingar i möjligaste mån stimu-
leras att utbilda sig för sjöbefälsbanan.

För att utröna behovet av studielån inom detta yrkesområde har jag
verkställt en enkät på de tre ordinarie klasserna vid Ålands Sjöfarts-
läroverks maskintekniska avdelning. Av de 83 eleverna där är 37 hemma-
hörande på Åland; talen rörande dem anföres nedan inom parentes. Vid
enkäten framgick bland annat följande:

- Kostnaderna för ett års studier rör sig omkring 3.500 mk för dem som
icke bor i föräldrahemmet.
- De som börjar studera kan i allmänhet påräkna understöd av föräldrar
eller andra anhöriga, åtminstone under någon del av studietiden. Av
de 22 (11) eleverna i övermaskinmästarklassen erhåller i år 15 (8)
sådan ekonomisk hjälp, motsvarande i medeltal drygt hälften av kost-
naderna under året.
- Endast 1 (0) elev i övermaskinmästarklassen hade ej behövt ikläda sig
skuld för sina studier. I denna klass var den totala skuldsättningen,
borträknat eventuella lån för bilinköp men inräknat skulder till an-
höriga, i medeltal 5.300 (5.200) mark per elev (i början av februari).
- 35 (16) elever kunde erinra sig sammanlagt 145 arbetskamrater eller
bekanta, som varit intresserade att utbilda sig till sjöbefäl men som
ansett sig m. sta avstå därifrån av ekonomiska orsaker.

Med hänvisning till det ovan anförda anhåller jag vördsamt,

- 1) att Landskapsstyrelsen måtte föranstalta om utredning av kom-
munernas behörighet att anslå medel för studieunderstöd och om
så visar sig erforderligt låta utarbeta förslag till sådan lag-
ändring, att kommun berättigas med studielån och -bidrag stöda
den inom kommunen bosatta förvärvsarbetande befolkningens yr-
kesutbildning;
- 2) att Landskapsstyrelsen om möjligt redan under inkommande ses-
sion skulle förelägga landstinget förslag till en treårig lag
om beviljande av fördelaktiga studielån av landskapets enskilda
medel åt personer, vilka utbildar sig för förvärvsarbete inom
landskapet eller på åländska fartyg, sålunda att lånen skulle
utgivas i samverkan med kommuner eller arbetsgivare samt att

det årliga låneanslaget i landskapets budget skulle utgöra minst 80.000 mk.

Mariehamn, den 19 februari 1966..

Alarik Häggblom."

Med anledning härav har landskapsstyrelsen beslutat uppgöra förslag till sådan lagstiftning om studielån, som avses i framställningen.

Det har i detta sammanhang ansetts betydelsefullt, att låntagaren förbinder sig att under viss tid efter slutförda studier stanna i landskapet eller i tjänst på åländskt fartyg. I det fall, att arbetsgivare beviljar studielån tillsammans med landskapet, torde arbetsgivaren yrka på, att låntagaren skall stanna i hans tjänst efter slutförda studier. Villkor om viss arbetsgivare borde dock icke stipuleras i andra fall.

De lånesökande, som avses i lagförslaget, torde i allmänhet ha möjlighet att erhålla också bidrag och lån enligt landskapslagen om understöd för yrkesstudier (15/46). Detta bör givetvis beaktas vid långivning enligt det aktuella förslaget. Men då de bidrags- och lånebelopp, som beviljas enligt landskapslagen om yrkesstudier, fortfarande uppgå till nästan samma belopp som för tjugo år sedan, är det förståeligt, att detta ekonomiska stöd numera är av jämförelsevis ringa betydelse. En höjning av sagda lånebelopp är för närvarande aktuell, men det är dock sannolikt, att utredningen av frågan icke blir klar så snart, att de nu föreslagna lånen ur landskapets enskilda medel blir obehövliga.

I princip bör givetvis beviljade lån återindrivas inom en skälig tid efter studiernas avslutande, börjande ungefär ett och ett halvt år därefter. Då det likväl kan förekomma fall, där låntagare skäligen borde beviljas lättnad eller uppskov med återbetalningen, har ett stadgande härom införts. Landskapsstyrelsen anser, att låntagare, som stannar på hemorten utöver den utfästa tiden, borde, om hans försörjningsplikt anses bliva betungande, beviljas lättnader.

Behovsprövningen skulle enligt förslaget ske genom att arbetsgivaren eller kommunen först skulle taga ställning till lånet samt genom inhämtande av socialnämndens utlåtande på samma sätt som vid beviljande av yrkesstudieunderstöden.

Beträffande återbetalningen skulle arbetsgivare och kommun erhålla prioritet ifall låntagaren råkar i svårigheter.

Med hänvisning till det ovan anförda får landskapsstyrelsen härmed förelägga Landstinget till antagande nedanstående

L a n d s k a p s l a g
om landskapets lån för yrkesstudier.

I enlighet med Ålands landstings beslut stadgas:

1 §.

I inkomst- och utgiftsstaten för landskapets enskilda medel skall under vart och ett av åren 1967-1969 upptagas ett reservationsanslag om minst 80.000 mk för beviljande av landskapslån för yrkesstudier enligt denna lag (landskapsstudielån).

Kommun må i sin budget anvisa medel för utgivande av studiebidrag och -lån.

2 §.

Med i denna lag avsedda lån stödas studier vid läroanstalt inom landet eller utomlands underförutsättning att de syfta till sådan yrkesutbildning, som är behövlig inom det åländska näringslivet.

3 §.

Landskapsstudielån må beviljas sökande, som

- a) innehar åländsk hembygdsrätt;
 - b) är högst 30 år gammal vid påbörjandet av yrkesutbildningen eller därför erforderlig förpraktik; samt
 - c) visat duglighet och gott uppförande i skola och arbetsanställning.
- Utan hinder av vad i 1 mom. punkten b) är stadgat må person beviljas studielån, därest han är familjeförsörjare eller hans studier fördröjts av sjukdom eller annan giltig orsak.

4 §.

Förutsättning för erhållande av landskapsstudie/^{lån}är, att sökandens arbetsgivare eller hemkommun förbinder sig att för samma ändamål bevilja sökanden ett lån (grundlån) till samma belopp som det ur landskapsmedel beviljade lånet samt ikläder sig i 7 § 2 mom. avsedd borgen.

För grundlån må räntesatsen utgöra högst 5 % samt amorteringstiden minst 5 år med början året efter den beräknade studietidens utgång.

Såsom villkor för grundlån må arbetsgivare icke kräva förbindelse av låntagaren att kvarstå i hans tjänst efter det lånet är återbetalat. Ej heller må kommun, som beviljar grundlån, fordra att låntagaren skall vara bosatt inom kommunen efter det lånet är återbetalat.

5 §.

Landskapsstudielån beviljas till högst så stort belopp, att det tillsammans med grundlånet och övriga studieunderstöd beräknas täcka sökandens kostnader för studierna samt för hans och hans familjs uppehälle under studietiden.

6 §.

Landskapsstudielån beviljas av landskapsstyrelsen på förord av socialnämnden.

-7-

Landskapsstyrelsen må ålägga den, som beviljat grundlån för yrkesstudier, att ombesörja utbetalningen av landskapslånet ävensom uppbörden av räntor och avbetalningar för landskapets räkning, så länge motsvarande grundlån ej är i sin helhet återbetalat.

7 §.

För landskapsstudielån erfordras icke säkerhet för annat än i 2 mom. avsett fall.

Arbetsgivare eller kommun, som beviljat grundlån, skall gå i borgen för landskapsstudielånets återbetalande i fall av uppsägning enligt 14 §.

Vid beviljande av grundlån må säkerhet av låntagaren fordras även för återbetalning av landskapsstudielån, för vilket långivaren ikläder sig borgen.

Beslut av kommuns fullmäktige om ställande av i 2 mom. avsedd borgen vinner gällande kraft, utan att det underställes landskapsstyrelsen för fastställelse.

8 §.

Landskapsstudielån beviljas mot 4 % ränta.

Under tiden för de egentliga studierna, inberäknat normala ferier, är lånet räntefritt.

9 §.

Avbetalning av landskapsstudielån skall ske halvårsvis och vidtager vid början av det kalenderår, som följer först efter det ett år förflutit från den beräknade studietidens utgång. Återbetalningstiden är tio år.

10 §.

Av beviljat landskapsstudielån avskrives en femtedel för varje barn, som i låntagarens äktenskap fötts efter det lånet beviljades.

11 §.

Visar låntagare, att han på grund av sjukdom fortsatta studier, ökad försörjningsplikt eller annan godtagbar orsak har svårigheter att återbetala lånet eller att erlägga ränta på detsamma, må landskapsstyrelsen efter prövning befria honom för viss tid från erläggande av ränta eller uppskjuta återbetalningstiden.

Har låntagare avlidit, må återbetalning krävas efter prövning. Har låntagaren efterlämnat anhöriga, som voro för sin försörjning beroende av honom, skall den icke återbetalda delen av lånet avskrivas.

12 §.

Har arbetsgivare eller kommun betingat sig strängare villkor än i 4 § 2 mom. är stadgat eller förbundit sig att bevilja ett lån, som icke förslår till täckande av hälften av sökandens lånebehov, må landskapssty-

relsen pröva, om lån likväl med hänsyn till synnerliga skäl må beviljas. I sådant fall må lån jämväl beviljas till högre belopp än det av arbetsgivaren eller kommunen beviljade lånet .

13 §.

Utbetalning av landskapsstudielån eller del därav må av landskapsstyrelsen inställas ifråga om den,

1) som för erhållande av lån dolt sin förmögenhet eller inkomst eller om sig och sina förhållanden lämnat oriktiga uppgifter;

2) vars studier avbrutits på grund av hans uppförande, av honom begångna försummelser eller av annan orsak;

3) vars studier fortskridit med så ringa framgång, att han icke kan anses lämplig för det av honom valda yrkesområdet; eller

4) vars förhållanden eller övriga förutsättningar, som inverka på lånets erhållande, i sådan grad förändrats, att lån enligt denna landskapslag icke skulle kunna beviljas honom.

Om i 1 mom. nämnda omständigheter skola arbetsgivaren, socialnämnden och vederbörande läroanstalt ofördröjligen underrätta landskapsstyrelsen.

Låntagare, vars lån indrages, bör beredas tillfälle att avgiva förklaring i ärendet, därest hans vistelseort i landet är känd.

14 §.

Bosätter sig låntagaren utom landskapet eller tager han anställning hos annan än åländsk arbetsgivare, må landskapsstudielånet i sin helhet återindrivas före den utsatta tiden. Härvid skall för hela lånetiden erläggas 6 % ränta, såvida icke synnerliga skäl till befrielse härifrån föreligga.

15 §.

Närmare föreskrifter om sökande och beviljande av landskapsstudielån utfärdas av landskapsstyrelsen.

Mariehamn, den 16 mars 1966.

På landskapsstyrelsens vägnar:

Lantråd

Hugo Johansson

Lagberedningssekreterare

Rolf Sundman.

ÅLANDS LANDSTING

Lag- och ekonomiutskottet

Mariehamn den 30 mars 1966.
№ 2/1966.

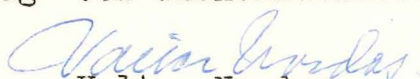
Till kommunalstyrelserna.

Ålands landskapsstyrelse har i en framställning till Ålands Landsting (№ 21/1966) föreslagit antagande av en landskapslag om landskapslån för yrkesstudier, vari bl.a. såsom förutsättning för landskapsstudielån föreskrives att sökandens hemkommun skulle förbinda sig att för samma ändamål bevilja sökanden ett lån (grundlån) till samma belopp, som det ur landskapsmedel beviljade lånet samt att hemkommunen ikläder sig borgen för landskapslånets återbetalande. Enligt lagförslaget 1 § skulle kommunerna medgivas rätt att i sin budget anvisa medel utgivande av såväl studiebidrag som lån. Sökanden skulle även förbinda sig att under lånetiden vara bosatt inom landskapet.

Sedan landstinget anhängit om lag- och ekonomiutskottets betänkande över framställningen har utskottet beslutat inhämta kommunalstyrelsernas och stadsstyrelsens i Mariehamns stad utlåtande över ovan föreslagna lagförslag för att därigenom få en uppfattning om kommunernas intresse för vidtagande av berörda åtgärder.

Utlåtandet kan sändas till Ålands landstings kansli, Mariehamn, och bör vara utskottet tillhanda senast den 1 augusti 1966.

På lag- och ekonomiutskottets vägnar:

Valter Nordas
ordförande.

Sune Carlsson
sekreterare.